

SOMFAI LÁSZLÓ

Lázadó vér

(Részlet az író készülő regényéből)

Valami ismeretlen ok miatt vonatuk háromnegyed órai késéssel indult ki a szolnoki pályaudvarról. Közben a gyors- és személyvonatok, gyorssteherszerelvények egymást érték. Lökőháza, Arad, Cegléd, Budapest, Nyíregyháza, hiadtették a paklikocsikon a végcélokat, messzi-messzi városokat a fehér táblácskák; csak ők álltak. Negyed kilenckor — éjszakai sötét volt már — végre megjelent a vonatvezető és a piroskalapos palacsintasütős, és kidöcögtek a váltók közül.

Lóczy Jani bátyja ügyében jött be reggel a városba az ügyvédjükkel és Gizikével, a szőke gépirókisasszonnyal. Hogy Pista keze eljárt, és odasújtott annak a parasztfaló leventefőoktató tartalékos hadnagy úrnak, leültették szegényt a csöndérek meg a hatalom. De az ügyvéd nem sokat tudott intézni — biztosan a szőke gépirónón járt akkor is az esze —, s most mennek haza, Jászapátira.

Mire Újszászra értek, háromnegyed kilencre járt az idő, s a jászvonatnak se híre, se hamva. Mondják, bejött a pesti, abból átszálltak a vicinálisra, vártak egy negyedórát, de amikor a főnök megkérdezte és megtudta, hogy ők még el sem indultak Szolnokról, kieresztette a vámosgyörkit.

Az ügyvéd eltűnt, és pár perc múlva izgatottan visszasietett. Kint járt az állomáson túl, ahol a kocsmá előtt egy hevesi taxi állott. Kiderült, hogy két hely — megfelelő borraival ellenében, amit majd megfizet a Lóczy-család, bírja a paraszt! — van még a kocsiiban.

— Nézze, fiatalember, sajnos magát nem tudjuk elvinni . . . De azt mondják, nemsokára beér Pest felől a kubikosvonat, arra föl száll, s tízre otthon van . . . Na isten vele . . . — A kezét nyújtotta, s már ment is.

A Ferencvárosi Pályaudvarról indulnak a Nagykáta—Szolnok felé menő kubikos-vonatok. Ötven-hatvan tengelyes szerelvények szombat délutánonként ezrével szállítják haza a földmunkásságot. A hátsó tíz-tizenöt kocsiiban helyezkednek el a jászágiak. Újszászon lekapcsolják az ő G-kocsijaikat, a többi a gőzös továbbhúzza Törökszentmiklós felé. Őket aztán rákapcsolják a jászvonat végére, s mehetnek haza a fáradt munkások Ladányba, Kisérre, Árokszállásra.

Ezen a napon azonban nemcsak az a 10—14 ember káromkodott, akiket Szolnokról későn érkezett faképnél hagyott a vonat, hanem három község töméntelen kubikosa is, akik ugyancsak mozdony nélkül maradtak Újszászon. Nagykáta után valamivel ugyanis begyulladt az egyik kocsi tengelye. Egy kisebb állomáson vesztegeltek, mire vagont kerítették, s áthurcolkodtak az emberek zúzákkal, lapáttal, egyik-másikuk talicskájával is; ötnegyed órát is elvezítették, mert a mögöttük sorjázó tehert is el kellett engedni előttük.

Jani tétován jött-ment, a piszkos újszászi állomáson. Körülötte káromkodó vagy sopánkodó emberek. Éppen a forgalmi irodába akart bemenni, hogy megtudakolja, velük most már mi legyen, amikor közvetlen közelében harsány hang kiáltott fel:

— Megjöttek a kubikosok!

Ez a felismerés egyszerre felbolydította a teleköpdösött váróterem utasait. Mindenki a peronra vezető ajtóhoz tódult, nem tudni, honnan indult ki az akarat, az első nyomás, taszító kezdeményezés, de azt mindenki érezte, hogy ez a hír — ha ugyan igaz — lényeges változást hozhat vagy hoz is, és nem kizárt, hogy mégis hazajutnak vonaton idejében.

A munkásvonat éppen ekkor járt ki Szolnok felé, s nyomában már tolják is a nyolc G-kocsit emberestül, hogy felhozzák az első vágányra, mert ez a jászvonal helye.

Az emberek egyszerre nyugodtabbak lesznek, hiszen megy minden a rendjén.

El is gurulnak előttük a félhomályban feketének tetsző piros vagonok, a vasútas a rövidnyelű piros zászlóval szüntelenül legyen, mintha láthatatlan szúnyogokat vagy darazsakat akarna elkergetni a térde körül.

A civilek nyomulnak a farral előrehaladó kis tolatómozdony után, s aztán tétován állnak meg, amikor a szerelvény megállapodik. Azt a sötétben is nyomban látják, hogy a vagonok dugig vannak munkással. A tolóajtók széthúzva, s szorosan egymás mellett ülnek lógó lábbal a fiatalabbak. Egyik-másik kocsiból dalolás hangjai vágódnak ki a rideg sínekre, talpfákra s a rajtuk toporgó civilekre.

Aztán kérni kezdik hadd szálljanak fel. Néhol feleletre sem méltatják őket, másunnét vegyes válaszokat kapnak.

— Csak nem jönnének a nyakunkra?!

— Ne féljenek, maguknak párnás kocsit adnak, csak várják ki türelemmel!

— A nők jöhetnek! — vigyorog egy tüzes szemű fiatalember. — De csak a fiatalabbja!

— Az a kalapos kövér nagysága is jöhet! Talán belefér a talicskámba! De csak, ha egyedül fel bír mászni! . . . — Hahota felelet.

Az alul állók lassan megmerevednek. Barátságosabb fogadtatásra számítottak. Hogyan, hát ellenségeik ezek a földmunkások? Ezek nem éppolyan jászok, mint ők?

Egy fiatalember — kíséri kereskedőségéd — se szó, se beszéd, mászik föl-felé. De főntről rákoppintanak vasat szorító kezére.

— Ereszti el?! Urat nem szállítunk! Ezt a kocsit lovaknak csinálta a magyar királyi állam. Nem tud olvasni? Hat lónak! Urak és szamarak számára külön kocsik közlekednek.

De a kereskedőségéd erősködik.

Egy öregebb kubikus felismeri.

— Az istenteket! Ne bántsátok! Hisz ez nem úr! A Gáti Lajosné fia! Bótos. Félúr . . . De azért csak maradjon lent, Gáti úr, majd utánanézzünk mink a főnök úrnál, hogy maguknak is kerülközzön hely! . . .

A mozdony lekapcsolt, és harsány, megkönnyebbült sípolással gurul vissza a ház előtt. Na jó, biztosan a személykocsiért megy. Egy kicsit lecsillapulnak.

— Nincs itt, kérem, semmi baj. Addig itt nem lesz indulás, amíg mi is fel nem szállunk.

— Azt gondolja?

— Na ja, kérem. A magyar vasút és posta világhírű . . . — okoskodik egy hevesi disznókereskedő. — Az induláshoz gőz kell. Márpedig mozdonynak még se híre, se hamva . . . Legyünk türelemmel . . .

Így aztán várnak egymással szemben állva. A fáradt kubikosok, akik reggel óta a vagonban poshadnak egész heti embergylkoló munka után. Már visszszámázt az is, aki dolgát végezni lekászálódott. És várnak előttük a földön az utasok, egyelőre kissé megnyugodva. Az izgulékonyabbjából egy-egy elmerészkedik a sötétben előre, a sínek között, nem jár-e rájuk a gép; mások az állomás felé, nem alulról tolnak-e hozzájuk személykocsit. A szem ilyenkor éppolyan izgatott, akár az egész ember, látni véli a sötétben a közeledő kocsi mozgását, tömegét.

De mozdognak, kccsinak pora sincs. Az állomásépület lassan kihál, ebben az órában sem alulról, sem felülről, Pest felől nem jön vonat. Csak a forgalmi iroda ablakán szűrődik ki erős fény az asztal fölé alacsonyra húzott zöld ernyős lámpákból. Kattog a távíró, az asztal fölé egyenruhás tisztviselők görnyednek.

Most a kubikosok kezdenek nyugtalankodni. Mi az isten lesz velük? Ezért gürcöltek egész héten, hogy egy rothadt állomáson feltartóztassák őket?!

Itt is, ott is morgás indul, elégedetlenség zaja vágódik ki a nyitott vagonajtókon. Aztán lelép innen is, onnan is valaki, a másik kocsihoz megy, beszél, onnan is lemászik egy sötét tömeg.

— Legalább a fényt ne spórolnák el tőlünk! — Majd ketten-hárman körben állva vífáznak. Előkerül Szij Bálint. Ötven éves, dús hajú és szemöldökű, szúrós tekintetű kubikos. Minden társa elfogadja a szavát. Sokat tapasztalt, érett, edzett, okos földmunkás.

— Mi a szavad, Bálint?

Szij Bálint lassan beszél. Sem munkában, sem másban nem kapkodott soha. Jól megfontolja, amit mond vagy tesz.

— Bemegyünk — szól csendesen.

— Hova megyünk?

— Hát a főnökhöz. Mozdony iránt.

— Értem . . . Az jó . . .

A főnök úr a lakásában van, az emeleten, közli velük a szolgálatban lévő fiatal forgalmista.

— Mit akarnak tőle? Meghagyta, hogy ne zavarjuk . . . Én is el tudom intézni.

Szij kissé oldalt fordulva végignéz a nála fejjel alacsonyabb cingár legénykén, akin csak úgy lötyög a sötétkék egyenruha.

— Maga-e? . . . Alig hinném.

— Mégis . . . mit akarnak?

— Mink mozdonyt.

A hivatalnok szeme kerekre tágul. Másfél éve szolgál, de ilyesmit még nem kértek tőle. Mozdonyt? Bolondok ezek?

— Nem értem. Mozdonyt? Hogy képzelik ezt?

— Egyszerűen. Rájár a szerelvényünkre egy mozdony, s már mehetünk is. Ugye egyszerű?

— Egyáltalán nem az.

— Mér nem?

— Nagyon furcsa volna, ha ezentúl az utasok csak úgy beszélének ide, hogy adjunk nekik egy mozdonyt!

— Szóval nem ad! — lép előbbre az egyik kubikos. A hangja úgy bele-
recsen a szobába, hogy az egyenruhás visszalép az asztalig.

Szj oldalt emeli a kezét, hogy ezzel csillapítsa társát.

— Hagyjad! . . . Majd én . . . No látja, nem tudja elintézni a mi ügyün-
ket! Szóljon csak gazdájának!

Öt perc múlva a főnök úr előtt állanak. Vörös az arca a dühtől. Az embert
már enni sem hagyják.

— No, mit akarnak?

— Mink haza akarunk menni.

— Ezt értem.

— De a vonatot meg elengedte valaki!

— Csenedesebben! Hivatalos helyiségben van . . . A vonatot én engedtem el.

— Ehhez nem volt joga!

— Ez kötelességem volt! Egy órát késtek.

— Na és?! Mi tehetünk róla?

— Talán én? . . . Az utasokat vinnünk kellett, letelt a várakozási idő. A
Szolnokról jövők is lemaradtak.

— S maga ezt csak így megállapítja? Nem az volna a MÁV kötelessége,
hogyan az utasokat szállítsa?

— Először is: én nem vagyok »maga«!

— Hát mi az isten?! Főnök úr, ugye? — Már Szj Bálint is kezd kijönni a
sodrából. — Nahát, főnök úr, visz bennüket vagy nem visz?!

A főnök hatalma és hivatása tudatában felfújja a nyakát. Be sem fejezhet-
te vacsoráját, ezek miatt az izgága kubikosok miatt. Mert ezekkel örökké baj van.
Az ember szinte fél a szombattól meg a vasárnaptól. Mert ha egész héten csend
van is, ezek a végén felverik, hogy dugdóshatja az ember a vattát a fülébe.

— Ne kiabáljon velem! Viselkedjen tisztességesen!

— A kérdésemre válaszoljon! Ad mozdonyt, vagy nem ad?!

A főnök a hatalmas ember szemébe pillant. Vért, elszántságot lát ott. En-
nek a fele se tréfa. Ezzel így nem boldogul. Cselhez kell folyamodnia.

Nyájas, enyhe lesz egyszerre.

— Hát nézzék . . . Megértem én, hogy maguk mielőbb otthon szeretnének
lenni. Dehát . . . Nagyon kérem, várjanak türelemmel. Éjfél után bejön a pesti,
akkor indulnak.

De Szj Jóska úgy találja, hogy be vannak csapva.

— Mink, uram, addig nem várunk. A vonat minden szombaton megvárt
bennünket, csak ma nem. Ez nem járja. Tessék mozdonyról gondoskodni!

Itt nincs más tennivaló, mint időt nyerni, s nem megharagítani ezeket az
ásós embereket.

— Nézzék . . . Beszélhetek Szolnokkal. S ha lehet, onnan majd küldenek
egy mozdonyt. Ismétlem, ha lehet.

— S az mennyi idő múlva lesz itt?

— Hát . . . ha jön, húsz perc múlva . . . talán.

— Nahát úgy beszéljen, hogy lehessen! . . .

A főnök úr, de Szjék is, észreveszik, hogy a peronon egy sereg fáradt arc
nyomul az ablakhoz. Az előbbre állókat egészen az üvegig szorítják, s egyik-
másiknak az orra odalapul az üveghez. Lesik, mire mennek azok odabenn.

Itt nagyon óvatosságnak kell lenni.

— Menjenek csak nyugodtan vissza a kocsiba, emberek! Rend a lelke mindennek. Azonnal intézkedem.

— De a civileknek is lesz kocsija? — szól közbe a Szij mögött állók egyike.

— Ja a civileknek? Persze, akik Szolnokról jöttek . . . Megpróbáljuk . . .

— A kis forgalmistához fordul. — Intézkedjen, hogy toljanak a szerelvényre valamilyen kocsit! . . . Maguk meg szálljanak szépen vissza!

Némi forgolódás után ki is mennek. Szij fejében az mosztoszkál, vajon lehet-e hinni a főnöknek? Beszél-e Szolnokkal? Talán várni kellett volna odabent, amíg biztosat nem tudnak.

De most már mindegy. Kint vannak, előttük vagy száz társuk, akiknek szájáról kérdések röpködnek.

Szija felemeli karját, a sötétben az elől állók meglátják, s nyomban elhallgatnak. A csend gyorsan terjed hátrafelé.

— Emberek! . . . A főnök megígérte, hogy fél órán belül mozdonyt szerez. Ezért hát mindenki menjen vissza a helyére!

A tömb erre lassan megmozdul, meginog, megfoszlik, akár a köd, ha a nap fénye beletör. Indulnak, viszik a hírt a többinek. Leghátul Szijék.

A peron megint megcsendesül.

A főnök először a csendőrsre telefonál. *

— . . . Jó volna, ha a tiszthelyettes úr egy őrsöt küldene ki. Talán személyesen . . . hatékonyabb volna . . . Tele van az állomás ittrekedt kubikosokkal. S ezektől minden kitelik. Néhányszor már behatoltak az irodámba, s randalírozni kezdtek . . . Nagyon kérem . . . Igen, azonnal . . .

Ezután Szolnokkal veszi fel az érintkezést. Kinevetik. Várjanak a kubikosok! Hogy ingerültek? Örüljön az utas, ha szállítják. Ha nem tetszik nekik, menjenek gyalog! S ha dühöngnek, mire való a csendőrség? . . .

A főnök urnak melege kezd lenni. Leteszi fejről a kemény kalapot. Alatta gyöngyözik a homloka.

— Odakint elmegy egy gyors. Kivilágított ablakai mögött nyugodt élet idilli képei. Újságot, könyvet olvasnak, esznek, beszélgetnek, az étkezőkocsi asztalai mellett ülnek, isznak.

A fáradt kubikosok bámulják az elrobogó fénypettyes hernyót. Egyikük-másikuk megjegyzést tesz.

— Azoknak a jó, a!

— Isszák a fröccsöt!

— Párnás kocsiban szundikálnak! . . .

Aztán megint sötét fekszik a G-kocsikra. Némi nyugalmat hoz, hogy a szerelvényre kocsit tolnak, s abba beszállnak a polgári utasok. Utolsónak Jani. Nem siet, van elég hely. Elhelyezkedik, aztán lelép újra a kocsi elé.

Éhes. Fogalma sincs, hány óra — nincs órája —, tíz felé járhat. A tiszaparton elfogyasztott hazai rég túl van a gyomrán. A szomszédos kocsi ajtajában ülök egyike —amennyire a félhományban kiveszi — eszik. Jobbjában bicska, s időnkint vág a bal kezében lévő valamiből — szalonna, kolbász lehet? —, s falja éhesen, nyálcsorgató gusztussal. Ha Jani közelebb lépne, látná, hogy sós-paprikás kenyeret eszik az irigyelt — magában.

De Jani egyre éhesebb, és e percekben még Gizike kívánatos testét is feledni tudja, annyira erőt vesz rajta az ehetnék. De hát sem enivaló, sem pénz reá.

Jár föl-alá a sinen. Hogy elterelje a figyelmét kinzójáról. A sinen ügyeskedik, mint a cirkuszi kötéláncos, széttárt karral egyensúlyozza magát a keskeny vason. Megy is ez egy darabig, s már vagy hat-nyolc métert halad, amikor lecsúszik az egyik lába, s a bokáját úgy belevágja a vasba, hogy felszisszen. Abbahagyja.

Most nyüzsgésre neszel. Alig érhető morgással, vitatkozással nagyobb csoport földmunkás megy el mellette. Mind egyszerre beszél. Középuött Szij Bálint, de most mintha ő sem jutna szóhoz. Kemény öklök, indulatos szavak hasogatják a sötétet. Mennek megint az állomásépület irányában.

Jani utánuk. Nem vegyül közéjük, talán meg sem tűrnék sorukban a diákot, kissé oldalt és hátul lépdelve követi őket.

A fél óra leteit, mozdony sehol, s őket tovább nem teszi bolonddá a Jézus sem!

Ezeket veszi ki az ingerült méhkas dongásából Jani.

Ahogy a forgalmi iroda elé érnek, és a kavicsos földről fellépnek a kerámitkockás peronra, hirtelen megtorpannak: két kakastollas áll előttük. Szolgálatban. Felhúzott szuronyuk megcsillan a puszka végén.

— Hová, emberek? — dörögn a tiszthelyettes hangja.

Egy pillanatra csend. Hova is hát? Mit is akarnak? Mire is készülnek? És mit is hajlandók tenni?

Ezt senki sem gondolta végig. De a tett érik. Nekik mozdony kell, ha a pokol fenekéről is.

Végre a bolyban felharsan Szij Bálint hangja. Nem ingerült, hanem egyszerű, természetes, amit mond.

— A mozdonyért jövünk . . .

Nyomban utána ugyanúgy vagy ehhez hasonlóan, egymásra nem is figyelve beszél tíz-tizenkét száj. A mondatok lángja egyre tüzezebb, élesebb, és egymáson csapkod keresztül.

A két kékzubbonyos, kifeszített mell gazdája nem mozdul.

— Itt nincs semmiféle mozdony!

Szij előlép.

— Tiszthelyettes úr . . . minékünk a főnök úrral van beszédünk.

— Az irodába magánfeleknek tilos a beménet!

— Tilos? Mi pedig már bent jártunk az előbb. De nem mint magánfelek. Mert mink nem magánfelek vagyunk! Mink hivatalos úton járunk! — Ezt már kissé keményebben mondja a szép szál kubikos.

A két csendőr összenéz, és pillanatra tétovázik.

— A főnök úr nem fogad.

— Micsinál?! Nem fogad?! Ki kérte tőle, hogy fogadjon?! Mink mozdonyt kértünk, ő meg ígérte. De a mozdohnak se híre, se hamva. Ezért akarunk bemenni.

— Ennyien? Hogy képzelik?!

— Engedjenek!

A csendőr gyorsan gondolkodik. Jól ismeri Szij Bálintot, hiszen hat esztendeje vezeti az újszászi őrsöt, s ezalatt sok szombaton látta hatalmas koponyáját, értelmes, de makacs tekintetét.

— Várjanak egy csöppöt! — És hátralép. Be a forgalmi irodába. Egy perc múlva újra kint van. Egy ember bemehet. Maga talán — mutat Szijra —, maga akinek olyan nagy szája van . . .

Sziz dühvel néz a csendőrré ezért az utolsó mondatért. Nagy szája van? . . . S eltűnik az ajtóban.

A tiszthelyettes családos ember. Két gyereke van. Az apósának harminchat hold földje. Nem rossz az ő fizetése sem. Nem örül, ha valami hacühébe keveredik. Persze sok mindent a mesterség hoz magával, s ha már ezt választotta, elkerülhetetlen néha-néha. De élni szeretne hosszú éveket, szépen nyugdíjba menni, házinyulakkal meg méhekkal foglalkozni, s jól élni. Enni és aludni nagyokat, mert mindkettőt igen szereti; s az utóbbira ritkán van alkalma, mert a szolgálat bizony nehéz.

Úgy kell hát igazítani a dolgot, hogy — hacsak lehetséges — simán leszereljék ezeket a dühöngő ördögfiakat. Mert a kubikos mind ilyen, gógós, követelőző, az isten se tudna igazságot tenni velük. Nem is érti a vasutat, mit híz ujjat ezekkel. Ebből jó sosem sül ki.

Jó soká kell várni Szijra. Az emberek lassan előzönlük a peront. Megint tíz fej bámul be az irodaablakon. A csendőrök most türelmesek. Érzik, még nem jött el a döntő pillanat. Megtehetnék, hogy távozásra szólítsák fel a tömeget. De ennek úgy sem lenne semmi foganatja. Várni hát készenlétben arra, mit végez a főnökkel a vezérük.

Aki az ablaknál áll, izgatott. Jani is odafurakodik, és szálas alakja a többi fölé magasodik. Odabent nagy a vita. Mindhárom vasutas kézzel-lábbal magyaráz Szijnak, akinek lassúbbak, de határozottabbak a mozdulatai; néhányszor az ablak felé mutat. Jani azt gondolja, talán a kubikosság tömegére céloz ilyenkor. Nem is lehet másként, hiszen nincs olyan ember, aki ezek elé odaáll, ha ezek elvesztik fejüket.

— Hosszas vita után dübörögve lépdél ki a követ. Hangja dühösen csattan.

— Disznóság! . . . Ezt vegyék tudomásul: disznóság! . . . Nem tőrjünk tovább!

A tiszthelyettes is megemeli a hangot.

— Csendesebben, hé! Nem otthon van!

— Mit?! Én nem vagyok otthon?! Hát hol az öreganyjában vagyok?

— Válogassa meg a szavait!

— Mit válogassam?! Éngem így nevelt az idesanyám!

— Ne ordítson! . . . Igazolja magát! Kicsoda maga?! — Már a kezükben a puska.

— Én igazoljam? Nem látja, ki vagyok?! Kubikos vagyok! Minden azok vagyunk. Kell ehhez keresztlevél?

— Figyelmeztetem, ne ordítson!

— Hanem most én kérdezem, maguk kik?

A csendőrt meghökkenti ez a furcsa kérdés. Egyenruhás, puskás, csákós csendőrtől megkérdezni, hogy kicsoda? Ez az ember vagy bolond, vagy vele járhatja a bolondját.

A tömeg elkapja nevetve Sziz Bálint szavát, feldobja, hömpölygeti, duzzasztja. Gyönyörködik benne, s harsányan utánozza tíz torok is.

— Az, az! Maguk kik?!

— Erre feleljenek, híresek! Úgy ám!

— Most bezzeg hallgatnak, nézzétek!

— Mert azt nem szeresse a csöndér, ha azt firtassák, hogy ü kicsoda, miféle!

A tiszthelyettes szinte ösztönösen szól.

— Én magyar királyi csöndér vagyok, tudják meg!

A pillanatra beálló csendet a szurony közvetlen közelében felharsanó hang tépi szét. A hangban düh és gúny, keserűség és elszántság, dac és gyűlölet perzsel.

— Én meg magyar királyi kubikos vagyok, a jóistenit!

Harsány és kegyetlen gúnykacaj követi.

A kakastollas arca vérrel telik meg.

— Oszolni! — üvölti, s a puskával megtolja a közvetlen előtte álló gúnyolódót.

A tömeg erre kissé megring, mint ahogy a sodrony rugói a pengést továbbadják, meg ahogy víz a bedobott kavics rezgését.

Valaki felordít.

— Halljuk Szij Bálintót! . . . Mi van a mozdonyal?!

A kérdezett a csendőrök mellett áll. Keserűen válaszol.

— Mozdony az nincs! Becsaptak bennünket! Eszükben sincs hazavinni bennünket! Azt mondják, várjunk az éjféli vonatra!

Mintha szoborrá merevítette volna ez a bejelentés az embereket, úgy állnak és hallgatnak. Mert eddig azért reménykedtek valamiben, de most Szij szavával ennek végleg vége.

Aztán kitör a hangorkán. Hátulról megindul az ár, és senki sem nézi többé, kit tapos. Mindenki előre akar menni. Öklök lebegnek a fejek fölött. Kalapok és kucsmák hullanak le, de ezzel most senki sem törődik.

— Lássuk a főnököt!

— Mondja a szemünkbe!

— Huzássuk el vele a vonatot!

— Mozdonyt akarunk!

— Haza akarunk menni, a szentséges kisistenit az úri fajuknak! . . .

Szij Bálint már tehetetlen, bár még megpróbálja megakadályozni a nagyobb bajt. De hangja belefullad a hatalmas lármába. Széttárt karral próbálja visszanyomni a zúduló tömeget:

Jani mögöttük áll. Úgy látja, már két-háromszázan is nyomakodnak az iroda felé.

Ebben a pillanatban csörömpölve betörik a forgalmi iroda ablaka. A testek nekizúduló súlya nyomta be szándék, emberi akarat nélkül. De az üvegcsörömpölés még jobban megvadítja az embereket.

— Lássuk a főnököt.

— Gyerünk be érte az ablakon át!

— Kivele!

Az egyik csendőr a tussal lökdösi a reányomulókat. Valaki már lép is be az ablakon. A puskatúst két kéz markai rángatják. Hirtelen hanyattvágódik a csendőr.

És ekkor a peron és a jegyváltó csarnok küszöbén felcsattan egy puskalövés. A falak ide-oda dobják a félelmetes hangot, megpörgetik, belevágják a dulakodók fülébe. S a csattanással csaknem egyidőben jajszó harsan föl. Egy ember lassan összeomlik, és eldől a kövön. Keze a hasán.

Jani felijed. Valakit meglöttek!

Varázsszóra elhallgat mindenki. A szerelvény felől a lövésre futó lábak dobogása közeledik. Egy ember megbotlik, elesik, s káromkodva tápázkodik. Az irodából fölgújtják az összes kinti villanyt.

Két-három ember emeli a sebesültet.

— Hol vannak a gyilkosok?! Hova lettek! — harsan egy rekedt hang.

Négyen is futnak utánuk, de nyomukat veszítik a sötétben.

— Jaaaj! . . . — hörög kezükben a felemelt kubikos. Lehet vagy harminc-harmincöt éves. Ugyanaz, aki a csendőr szemébe vágta, hogy ő meg magyar királyi kubikos.

A főnök halálsápadt, dadog.

— Ide, ide, hozzák be a bőrdíványra! . . . Fektessék hanyatt! . . . A mentóládát, Bognár! . . .

A padlón végigcsepeg a feketepiros vér. A magyar királyi kubikos lázadó vére. . . .

. . . Jóformán még el sem indult az egyetlen újszászi taxi a sebesülttel Szolnok felé — a zagyvarékasi hidnál találkozott össze a mentőkkel, akik hordágyra rakták, és kocsijukba emelték a haslövéseset —, megjött a mozdony is. Most meg ezt szidják, mint bokrot. Egy mozdony, egy emberélet.

Aztán beszállnak, rájuk jár a gép, s lassan megindulnak.

Jani behúzódik a sarokba. Tizennyolc éves. Didereg, még a foga is vacog. Szemét becsukja, de így sem tud menekülni a mai este szörnyű képeitől.

Ladányban sem mer kinézni, pedig húsz perc is kell, mire az idevalósiak — a vonat felénél is több — leszállnak. Nem mer kinézni, mert hátha meglátná annak az anyának, feleségnek vagy kisgyereknek a tekintetét, akinek hiába várt hozzátartozója talán a városi kórház műtőjében fekszik ugyanez órában, ha ugyan nem halott már azóta.

Behúzza a nyakát, s azt érzi, hogy egy szörnyű karmú fekete szörny szorongatja ezt a földet, s nem lehet más vágya az embernek, mint el, el innen valahova, emberibb életbe.

GURSZKY ISTVÁN

A folyam hova visz

*Valami örvény kavarog előttem,
Fel-felbukkan egy kócos, méla fej,
Szilaj fiúk, akikkel kergetőztem,
Melyikönket nyelte el ez a hely?
Ki vágódott itt kösziklának zúgva,
Ki nyelte el a piszkos, rőt habot,
Kihült testével most ki koszorúzza
A hullámokat, ezt a vérpadot?
Kinek van joga temetőkeresztre,
Kinek arcára kent krétát a víz?
Mindegy! — De most már te felelj helyette,
Hisz költő vagy: A folyam hova visz?*